

Močvirska uharica *Asio flammeus* najdena na Ljubljanskem barju

Short-eared owl *Asio flammeus* found at Ljubljansko barje

Davorin TOME, Al VREZEC

Novejša zgodovina opazovanj močvirske uharice v Sloveniji je dokaj skopa. V zadnjih 50 letih (do leta 1993) je bila opažena le štirikrat (SOVINC 1996). Po podatkih iz prejšnjega in začetka tega stoletja (PONEBŠEK 1916) pa včasih ni bilo tako. Ta sova je veljala za precej pogosto gnezdilko in selivko predvsem na Ljubljanskem barju.

Zadnje potrjeno gnezdenje močvirske uharice na Ljubljanskem barju datira v leto 1939 (Bačar v GEISTER 1995). Naslednji podatki, iz leta 1955, niso časovno in lokacijsko dovolj natančno dokumentirani, da bi jih danes lahko potrdili kot gnezditvene (Božič 1983), čeprav kakšnih močnih argumentov proti tudi ni. Zadnja novejša objavljena podatka o močvirski uharici z Ljubljanskega barja pa sta iz 7. in 13.8.1981 (Božič 1983), ki pa ju komisija za redkosti ni potrdila.

18.3.1997 sva pod smreko, nedaleč od osamelca Grmez na Ljubljanskem barju, našla skubišče s skoraj popolno zbirko sovjih peres. Sodeč po izpuljenih peresih sva ugotovila, da je bila sova plen neke ptice, najverjetneje kakšne večje ujede ali sove. Po značilno rjavo-okrasto prelivajočem se vzorcu na letalnih peresih sva sklepala, da gre za malo uharico, vendar sva pozneje, po primerjavi z materialom iz zbirke, s fotografijami in po podatkih iz literature svoj sklep morala spremeniti. Plen z Ljubljanskega barja je bila močvirska in ne mala uharica.

Ceprav ornitologi večinoma poznamo znake, s katerimi vrsti lahko zanesljivo ločijo - barva oči, barva perja okoli oči, dolžina peruti in ušesnih čopkov, širina in oblika prog na trebuhu in prsih... (sliki 3 in 4), pa si z njimi ob pogledu na kup razmetanega perja ne moremo kaj prida pomagati. V takem primeru so predvsem pomembne razlike med posameznimi

peresi (tabela 1). Primarna letalna peresa močvirske uharice so na splošno bolj koničasta in za spoznanje ožja in daljša, barva pa bolj svetlo rumena kot pri mali uharici, ki ima bolj rjasto- oziroma oranžno-rumenkasto obarvano perje (slike 1, 2 in 5). Barva je sicer zaradi velike variabilnosti slab znak za določanje.

Vsi trije evropski predstavniki rodu *Asio* (v Sloveniji se pojavljata le dva) imajo srednja repna peresa temnejša in z drugačnim vzorcem kot druga repna peresa. Ta značilnost je pri mali uharici manj opazna, bolj pa je opazna pri močvirski uharici (slika 6).

*Asio otus**Asio flammeus*PRIMARNA LETALNA PERESA
PRIMARIES

- 1) calamus (neporaščen del peresa) krajši
- 2) konica peresa lisasta (temne proge; na prvem peresu proge slabše vidne)

- 1) calamus daljši
- 2) konica peresa črna (temne proge niso opazne; pri zadnjih peresih je lahko na konici svetel rob, ki potem na sekundarnih peresih preide v svetlo oz. belo konico)

- 1) shorter calamus
- 2) feather tip spotted (dark stripes; less visible on first feather)

- 1) longer calamus
- 2) feather tip black (dark stripes imperceptible; on last feathers light edge may occur which on secondaries transforms into light or white tip)

SEKUNDARNA LETALNA PERESA
SECONDARIES

- 1) temnejša
- 2) v širši polovici peresa vedno temne proge
- 3) brez svetle oz. bele konice

- 1) svetlejša
- 2) v širši polovici peresa prog ni, lahko pa so tanke ali v obliki lis
- 3) s svetlo oz. belo konico

- 1) darker
- 2) dark stripes always in feather's broader part
- 3) no light or white tip

- 1) lighter
- 2) no stripes in feather's broader part or may be thin and patchy
- 3) with light or white tip

REPNA PERESA
TAIL FEATHERS

- 1) temnejša
- 2) 4 do 8 prog (število proti sredinskim peresom narašča)
- 3) proge tanke, manj ostro ločene, ob robovih peres se razpršijo

- 1) svetlejša
- 2) 3 do 5 prog (število proti sredinskim peresom narašča)
- 3) proge debelejšje (debelina proti sredinskim peresom narašča), ostro ločene, pogosto razširjene na robovih peresa (predvsem sredinska peresa)
- 4) svetla oz. bela konica

- 4) svetle oz. bele konice ni

- 1) darker
- 2) 4 to 8 stripes (number increasing towards central feather)
- 3) stripes thin, not so sharply divided, dispersed along feather edges

- 1) lighter
- 2) 3 to 5 stripes (number increasing towards central feather)
- 3) stripes thicker (thickness increasing towards central feathers), sharply divided, often wider on feather edges (particularly central feathers)
- 4) light/white tip

- 4) no light/white tip

Tabela 1: Nekaterne značilne razlike med peresi male uharice *Asio otus otus* in močvirske uharice *Asio flammeus flammeus*

Table 1: Some characteristic distinctions between the feathers of Long-eared Owl *Asio otus otus* and Short-eared Owl *Asio flammeus flammeus*.

Slika 1 in 2: Letalno in repno perje male uharice *Asio otus otus* (zgoraj) in močvirske uharice *Asio flammeus flammeus* (spodaj) (od leve proti desni si sledijo): 1. primarno letalno pero, 2. primarno letalno pero, sekundarno letalno pero, sredinsko (subsredinsko na spodnji sliki) repno pero, krajno repno pero (Ž. Vrezec)

Fig. 1 and 2: Flight and tail feathers of Long-eared Owl (top) and Short-eared Owl (bottom) (from left to right): 1st primary, 2nd primary, secondary feather, central (subcentral in bottom figure) tail feather, marginal tail feather. (Ž. Vrezec)

Slika 3: Primerjava male uharice *Asio otus* (desno) in močvirske uharice *Asio flammeus* (levo) - trebušna stran (B. Rubinič) **Slika 4:** Primerjava male uharice *Asio otus* (desno) in močvirske uharice *Asio flammeus* (levo) - hrbtna stran (B. Rubinič)

Fig. 3: Comparison between Long-eared Owl *Asio otus* (right) and Short-eared Owl *Asio flammeus* (left) - ventral side (B. Rubinič) **Fig. 4:** Comparison between Long-eared Owl *Asio otus* (right) and Short-eared Owl *Asio flammeus* (left) - dorsal side (B. Rubinič)

Slika 5: Primerjava primarnega letalnega perja male uharice *Asio otus* (desno) in močvirske uharice *Asio flammeus* (levo) (B. Rubinič) **Slika 6:** Primerjava repnega perja male uharice *Asio otus* (desno) in močvirske uharice *Asio flammeus* (B. Rubinič)

Fig. 5: Comparison between the primaries of Long-eared Owl *Asio otus* (right) and Short-eared Owl *Asio flammeus* (left) (B. Rubinič) **Fig. 6:** Comparison between tail feathers of Long-eared Owl *Asio otus* (desno) and Short-eared Owl *Asio flammeus* (left) (B. Rubinič)

ZAHVALA

Preparati so iz ornitološke zbirke Prirodoslovnega muzeja na Dunaju. Upravi muzeja in Borutu Rubiniču, ki je pripravil fotografiral, se najlepše zahvaljujemo. Za izdelavo risb se zahvaljujemo akademskemu slikarju Žarku Vrezcu.

LITERATURA

BOŽIČ, I. A. (1983): Ptici Slovenije. Lovska zveza Slovenije, Ljubljana.

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana.

PONEBŠEK, J. (1916): Naše ujede. Carniola (letnik VII.), 49-57, Muzejsko društvo za Kranjsko, Ljubljana.

SOVINC, A. (1996): Redke vrste ptic v Sloveniji v letu 1994, poročilo Komisije za redkosti. *Acrocephalus*, 75/76 (17), 76-79, Ljubljana.

POVZETEK

18.3.1997 je bilo pri osamelcu Grmez na Ljubljanskem barju najdeno skubišče močvirske uharice, ki je nekdanje Barju tudi gneznila. Članek zajema še ločevanje med peresi (primarna letalna peresa, sekundarna letalna peresa, repna peresa) male uharice *Asio otus* in močvirske uharice *Asio flammeus*.

SUMMARY

On March 18th 1997, the Short-eared Owl's plucking post was found on an isolated hill at Ljubljansko barje, where this bird was once known to breed. The article includes a chart in which distinctions between the feathers (primaries, secondaries, tail-feathers) of the Long-eared Owl *Asio otus* and Short-eared Owl *Asio flammeus* are presented.

Davorin Tome, Jamova 66,
1000 Ljubljana
Al Vrezec, Pražakova 11,
1000 Ljubljana

GRIVASTI IBIS *Geronticus eremita*

Na raziskovalni postaji Konrad Lorenz v Grnauu v Avstriji poskušamo osnovati stabilno kolonijo prosto živečih grivastih ibisov. Za to obstajata naslednja razloga:

Dolgoročno bi radi ustvarili tretji model za naše raziskovanje mehanizma družabnega življenja ptic. Grivasti ibis je za to nadvse primeren, saj se v biološkem pogledu močno razlikuje od dveh, s katerima se že ukvarjamo, to je sivo gosjo in krokarjem.

Naj bo rezultat našega poskusa pozitiven ali negativen, bi izkušnje, pridobljene med tem projektom, lahko bile zelo koristne v naslednjih projektih te vrste.

Projekt smo začeli spomladi z 12 neoperjenimi mladiči, ki smo jih dobili od dunajskega in insbruškega zoološkega vrta. Skrbno smo jih vzgajali, da bi vzpostavili trdno vez med njimi in njihovimi krušnimi starši in, prek te družbene vezi, z okoljem. Na tej osnovi smo jih lahko naučili tudi tega, kako se zavedati potencialnih plenilcev, kje morajo iskati hrano itd. Od dvanajstih mladičev se jih je 11 speljalo in se zdaj že potikajo po dolini, vendar noči prebijejo v za to namenjenem prenočišču, kjer so varni pred velikimi uharicami. Tu in tam odletijo daleč proč (eden izmed njih je bil viden celo v Frankfurtu na Odri v vzhodnem delu Nemčije tri dni potem, ko je odletel iz Grnaua, deset dni pozneje pa je bil že doma, in to v kar dobrem stanju. Le nekaj jih je postalo žrtev plenilcev, večina pa je bila vendarle uspešna v boju za preživetje in v iskanju hrane, predvsem žužek in polžev.

V tem trenutku je na dolgem poletu po Evropi menjajoče se število (2 - 4) grivastih ibisov. Vsak osebek nosi kovinski in tudi barven plastičen obroček. Večina jih nosi tudi radijski oddajnik, pritrjen k repu z zelenim trakom. Veseli bi bili vsake povratne informacije o opazovanju teh ptic, ki niso ravno plašne in jih je celo mogoče ujeti z roko. Če poznate koga, ki jih ima v ujetništvu, nam to prosim sporočite, saj že težko čakamo na njihovo vrnitev.

Kurt Kotrschal, Klara Tuckova, Barbara Zisser